

ÚČAST DĚTÍ NA VEČEŘI PÁNĚ/ FILIP GÄRTNER

Otázka, zda se Večeře Páně mají také účastnit děti není nová a souvisí s různým historickým chápáním této svátosti v dějinách církve, kdy se i její vysluhování pojímalo odlišně. V praxi evangelických církví (ČCE, ECM) je pojímána různě snad také pro neurčité směrnice v otázce přistupování dětí k Večeři Páně. Na druhou stranu právě to umožňuje určitý svobodný přístup v praxi i podněty k dalšímu bádání k tomuto tématu.

(...zde lze vložit exkurz Slovo a svátost -viz. na konci článku)

Kdo je pozván?

Předně je Večeře Páně určena celému společenství, tedy celému sboru. Připomeňme, že Večeře Páně se v evangelických církvích koná jen když jsou přítomni i přijímající (na rozdíl od římskokatolické církve, kde je v krajním případě možné i vysluhování bez účastníků). Zároveň, ale platí, že časté vysluhování není totéž, co časté přijímání a také, že k přijímání nemá být nikdo nucen. **Večeři Páně tedy v zásadě slaví celý sbor i s těmi, kdo v danou chvíli ke stolu Páně nepřistupují. Ve všech křesťanských tradicích je běžné, že ke stolu Páně jsou pozváni a připouštěni jen pokřtění.** Nejstarší doklad této praxe je v Didaché (Učení dvanácti apoštolů - spis postihující raně křesťanskou praxi v rozmezí let 80 až 130 po Kr.) *"Nikdo ať nejí a nepije z vaší eucharistie, jedině pokřtění ve jménu Páně. Neboť o tom řekl Pán: Nedávejte svaté psům."* (Didaché 9, 5).

Občas se ale ozývají hlasy pro otevření eucharistie i nepokřtěným. Biblickou oporou je tu skutečnost, že Ježíšovo stolování s hříšníky a učedníky nezná podmínku křtu. Křesťanský křest navíc vznikl až po letnicích. Pořadí křest - Večeře Páně, má ale za sebou tak obrovskou váhu tradice, že ji nelze pominout. **Z praxe jsou známy odůvodněné případy podávání Večeře Páně i těm, kdo dosud pokřtění nebyli. Slovo *dosud* je zde ale podstatné. Těžko si lze představit situaci, že by někdo přijímal Večeři Páně, ale trvale odmítal křest. Zatímco kázání a zvěstování evangelia je záležitost inkluzivní - zvěstovat je možno i lidem bez víry, účast na Večeři Páně je v nejlepší slova smyslu exkluzivní: bez víry je nesmyslná.** Vysluhovat Večeři Páně nepokřtěným je v praxi myslitelná jen v odůvodněných případech a také katechumenům připravujícím se na křest. V dějinách církve byla ale právě jim účast na svátosti odpírána z důvodu ještě nezralé víry. Dnes nás tento argument příliš nepřesvědčuje, vždyť proces zrání víry může zahrnovat právě i účast u stolu Páně.

Podle věku

Občas se objeví námitky proti praxi omezovat přijímání dětí určitým věkem. Pravoslavní vychází ze zásady, že k Večeři Páně je pozván každý pokřtěný - tedy i děti. Vysluhují tak i nemluvňatům. Církev římskokatolická určuje možnost prvního přijímání věkem, **kdy jsou děti s to rozlišit svátost od obyčejného jídla (zásada převzatá z židovství).** V praxi to bývá kolem sedmi let věku. **V některých evangelických církvích (ČCE) se praxe mnohde posunula až do věku teenagerů.** To někde vedlo ke tlaku zdola k povolení přijímání i dětem mladším.

Motivy

V pozadí těchto tlaků jsou různé motivy. Motiv *práva dítěte* v rámci jeho emancipace, kdy žádné dítě nesmí být utlačováno či diskriminováno nemá teologicky příliš velkou váhu. Stojí za ním představa všeobecné spravedlnosti. Proti je nutné argumentovat tím, že právo každého dítěte je založeno na Boží lásce, nikoli ve Večeři Páně a nikdo nemůže dítě odevzdané Bohu od lásky Boží odloučit, ani tím ne, že ještě nebude připuštěno ke stolu Páně. Některé činnosti také dětem neumožňujeme - ne že by na ně neměly právo, ale proto, že k nim ještě nedozrály.

Motiv *Večeře Páně jako pojistky* proti nezdarům křesťanské výchovy v rodinách nebo sborech např. při rozpadu křesťanské rodiny, která neunáší odpovědnost za pokřtěné dítě, se zdá být okrajový. Pro někoho ale okrajový být nemusí. Funkci *Večeře Páně jako pojistky* proti svodům světa, ale nelze zcela přijmout.

Závažnější je *katechetický argument*. Dítě se nevychová k víře jen vyučováním a příkladem, ale také účastí na životě víry. Například při vedení dětí k modlitbám předpokládáme, že dítě má nějaký základní stupeň víry, bez něhož by modlitba byla bezduchým odříkáváním. Máme naději, že jeho modlitební účast na životě sboru vede k tříbení a zrání jeho víry. Stejný vzorec pak může platit i u *Večeře Páně* - ovšem s jednou výhradou. Tento vzorec nelze zužovat jen na otázku přijímání dětí, to by bylo ochuzení. Dítě je dobré směřovat i na ostatní projevy v životě společenství víry.

Nejvýznamnější je *argument plnosti společenství*. To je úplně jen se svými dětmi a mladými lidmi. **Děti nemají být vnímány jako rušivý element, ale jako nedílná součást společenství a jeho bohoslužeb.** O tuto myšlenku se opírali husité, když prosazovali požadavek společné *Večeře Páně* i dětem. Osobní zralost dítěte nebyla jednoznačným měřítkem zralosti jeho víry. Podle přesvědčení reformátorů nás přece **ke stolu Páně kvalifikuje jediná podmínka - totiž pouhá víra a přístup v pokání. Touto vírou ale nekvalifikujeme sami sebe, ale Kristova oběť za nás ("Věřím, Pane, pomoz mé nevěře" Mk 9, 24). To platí i u dětí.**

Je třeba zopakovat, že děti jsou nedílnou součástí bohoslužeb. Při paschálním hodu v Izraeli měli děti (synové) svou úlohu v tom, že zahajovali vyprávění o slavném vyjití. Byly při tom. To si lze dobře představit i pro naši dnešní situaci v našich sborech. Je ale otázkou, zda by měla být právě *Večeře Páně* tím, odkud máme začínat s napravováním nedostatků našeho sborového života pro účastí dětí na bohoslužbě.

Historický exkurz

V minulých dobách a v myšlení různých církevních učenců a teologů se chápání *večeře Páně* a její vysluhování vždy pojímalo dosti odlišně. I dnes otázka účasti na *večeři Páně* a jejího správného slavení je stále živá. V rámci církevních dějin se této problematice nevěnovalo tolik pozornosti jako otázce přítomnosti Krista v živlech (chleba a vína) při *večeři Páně*, uvedme proto alespoň základní historický přehled pojetí přístupu dětí k *Večeři Páně* s ohledem na české prostředí.

V rané církvi byly svátosti křtu a *Večeře Páně* nejspíše propojené. Už první liturgie ukazují, že křest a *večeře Páně* byly součástí obřadů, které doprovázely osobu ke vstupu do sboru nebo do církve. Hippolyt Římský (1. pol. 3. stol.) ve svém spisu "Apoštolská tradice" popisuje křestní obřad a zmiňuje, „že křtěnec sestoupí do vody, ten, kdo ho bude křtít, vloží na něho ruce a ptá se ho: *Věříš v Boha, Otce všemohoucího? A křtěnec odpoví: Věřím. Stále s rukou položenou na hlavě jedenkrát ho ponoří do vody... Pak křtěnec vystoupí z vody a kněz jej pomaže posvátným olejem. Potom se jednotlivě osuší, obléknou se a vstoupí do kostela.*“ V kostele pak probíhá slavení eucharistie.

Církevní otcové a středověk

Ve spisech církevních otců mnoho důkazů o plné účasti dětí na *večeři Páně* nenajdeme. Ale vzhledem k tomu, že eucharistie byla nedílnou součástí přijetí a začlenění do církve, můžeme říci, že rané dějiny účasti dětí na přijímání jsou spojeny s dějinami křesťanské iniciace ve křtu, biřmování (konfirmaci) a eucharistii (*večeře Páně*). Je zřejmé, že v prvních stoletích byl křest jediné vstupní kritérium pro účast na *večeři Páně*. Zdá se, že děti včetně kojenců se plně účastnily eucharistie právě pro svůj křest (jsou pravými údy těla Kristova) a byly tak plně začleněny do života církve.

Justin Martyr „Mučedník“ (cca 100-165 n. l.), jeden z prvních církevních otců, zachycuje způsob slavení eucharistie tak, jak probíhala u prvních křesťanů ve své "Apologii". Eucharistie tu je opět spojena s obřadem křtu. O dětech se při přijímání eucharistie sice nezmiňuje, ale mluví se o rozdávání chleba, vína a vody "všem přítomným".

Tertulián (160-220 n. l.) hovořil o nově pokřtěných (tzv. neofytech), kteří v římsko-alexandrijském obřadu přijímali eucharistii tak, že pili směs mléka a medu. Aby se předešlo znevážení eucharistického chleba, tak se kojencům podávalo výlučně pod způsobem vína. Dalším způsobem bylo, že ten, kdo předsedal obřadu křtu, smočil dle Tertuliána prst do konsekrovaného (proměnného, či zasvěceného) vína a umožnil dítěti, aby z něj šlo kapky.

O podávání eucharistie kojencům pod způsobem vína nacházíme odkaz také ve spisech Cypriána z Kartága (200-258 n. l.). Ve svém „Liber de Lapsis“ mluví o jáhnu, který podává konsekrované víno malému dítěti. Cyprián považoval účast dětí na eucharistii za velmi důležitou. Jestliže by rodiče nechali umřít své dítě bez přijetí eucharistie, byli by podle Cypriána v soudný den voláni za tento čin k zodpovědnosti. Pro obě svátosti nepovažoval Cyprián věk za důležitý. Zřící se večere Páně by bylo chápáno jako vzdání se společenství s Kristem, a tudíž i Krista samotného. Odkazuje tak na biblické texty: „Ježíš odpověděl: „Amen, amen, pravím tobě, nenarodí-li se kdo z vody a z Ducha, nemůže vejít do království Božího.“ (J 3, 5) a „Ježíš jim řekl: „Amen, amen, pravím vám, nebudete-li jíst tělo Syna člověka a pít jeho krev, nebudete mít v sobě život.“ (J 6, 53)

Také svatý Augustin (354-430 n. l.) podával večeri Páně dětem bezprostředně po jejich křtu. S ohledem na jejich plné členství a účast na těle Kristově, kterým je církev, mluví o přijímání kojenců takto: „*Jsou to děti, ale stávají se jeho členy. Jsou to děti, ale jeho svátosti přijímají. Jsou to děti, ale mají účast na jeho stolu, aby v sobě měly život.*“ Augustin ve svých velikonočních kázáních k nově pokřtěným cituje z Písma Svatého: „*Vy jste tělo Kristovo, a každý z vás je jedním z jeho údů.*“ (1K 12, 27) a taktéž: „*Protože je jeden chléb, jsme my mnozí jedno tělo, neboť všichni máme podíl na jednom chlebu.*“ (1K 10, 17). Pro Augustina byli kojenci a mentálně postižení ideálními subjekty ke svátostem, protože ztělesňovali bezmocnost lidského stavu.

Mezi řeckými církevními otci to byli sv. Cyril Jeruzalémský (315- 386 n. l.) a sv. Jan Zlatoústý „Chrysostomos“ (347-407 n. l.), kteří svědčili o účasti všech nově pokřtěných na eucharistii. U nově pokřtěných je podávání eucharistie novým členům církve, včetně kojenců či dětí, srovnáváno s matkou, která přispěchá nakrmit svého potomka.

V syrské církvi, kolem roku 500 n. l. se nachází směrnice, podle které by děti měly přijmout eucharistii pod podmínkou, že se předtím postily. Jedině v případě nutnosti mohly být nakojeny. Stejná praxe byla živá i v Římě, ale s přísnějším dodržováním postů před přijímáním.

Zdá se, že obecnou praxí bylo, že kojenci přijímali pouze pod způsobem vína a starší děti i pod způsobem chleba. I v liturgických textech sepsaných před 12. stoletím je zmínka o zvyklostech, kdy přijímaly i malé děti bezprostředně po křtu. „*Ve starých dobách zbylé částičky svátostných způsob podávány byly i dítkám nemluvným.*“ Tak uvádí papež Pius X. v dekretu „Quam Singulari“ o věku potřebném k prvnímu svatému přijímání.

Zlomovým bodem je polovina 12. stol. Výjimky, že děti nesměly k večeri Páně, sice existovaly již v 11. století, ale pravidlem se staly až později. Teologický zlom, kdy si církev uvědomuje zásadní otázku účasti dětí na večeri Páně, přichází ve 13. století za papeže Inocence III. Ten na IV. lateránském koncilu roku 1215 potvrdil novou praxi a vydal dekret, kde se mluví o přijímání Svátosti oltářní alespoň o Velikonocích, pokud ovšem na radu svého zpovědníka dotyčný uváží se přijímání z důvodů pokání zdržet. Tridentský koncil tuto praxi lateránského dekretu nezavrhl a dále upravil, že ke

svátostem se musí přistupovat až se dosáhne věku rozlišování rozumu. Tehdy byla také stanovena spodní hranice věku, kdy bylo dítě povinno poprvé přijímat, tzv. anni discretionis. Což je úprava vydaná římskokatolickou církví s instrukcemi o věku, ve kterém je člověk mentálně způsobilý k rozlišování daných věcí (především chleba a vína).

Západní církev provedla reformu a oddělila eucharistii od křtu, když mezi ně bylo vloženo vyznání víry (v katolické tradici tzv. biřmování). Z původně jednolitého iniciačního obřadu (křest, biřmování a večeře Páně) došlo k rozdělení na tři samostatné obřady. Dříve bylo biřmování v západní církvi udělováno zároveň se křtem. Jenže z praktických důvodů došlo k oddělení křestního pomazání křížmem od samotného křestního obřadu. Důvodem byl nárůst enormního množství křtů a nebylo možné, aby byl biskup při křtu vždy přítomen. To vedlo k tomu, že udělování křtu mohli vykonávat také kněží, ale biřmování bylo vyhrazeno pouze biskupovi. Křest a biřmování se tedy časově oddělily.

Zásadní otázka účasti dětí na eucharistii vyvstala s ustálením učení o proměnění živel - transsubstanciaci (substance chleba a vína se promění na skutečné tělo a skutečnou krev Ježíše Krista). Úvahy se týkaly nebezpečí znesvěcení pokud dítěti spadne na zem skutečné tělo Kristovo, nebo pustí slinu (tj. plivne) do kalicha, ve kterém je skutečná krev Kristova. To postupně vedlo k neochotě podávat eucharistii i malým dětem. Děti z plné účasti na přijímání eucharistie byly vyloučeny. Západní církev se tak zřekla staré tradice a ohraničila pro přijímání dětí takový věk, kdy jsou děti schopny rozlišovat mezi každodenním chlebem a eucharistickým tělem Krista. Podle středověké církve jsou toho děti schopny od věku 7 let.

Tomáš Akvinský, tento názor dále podpírá tím, že ti, kdo nemají ještě rozum nemohou svátost eucharistie přijímat z důvodu nemožnosti předchozího zkoumání sebe sama. Argumentem mu je oddíl v 1K 11: *"Zkoumej se člověk a tak jez z onoho chleba a pij z kalicha."* To ale nemůže být u těch, kteří postrádají užívání rozumu. Tedy se jim nemá dávat tato svátost." (viz Summa Theologiae, 3. část). Tento argument nakonec převládl i v části pozdější české reformace.

Reformace

V českém prostředí je třeba na prvním místě zmínit husitské hnutí. Právě kalich je neodmyslitelným symbolem husitství a k němu také patří přijímání podobojí. Husité znovuobnovili církevní praxi, která byla praktikovaná před 12. stoletím. Základem pro přijímání chleba i vína všemi věřícími byl především text z Nového Zákona: „Pijte z něho všichni.“ (Mt 26, 27). Večeře Páně se podávala pod obojím způsobem nejen dospělým, ale i maličkým. Děti byly aktivně zapojeny do společenského života a přímo se účastnily bohoslužeb. Jako důležitý základní celek společenství prosazovali husité celou rodinu. Společenské postavení dětí se tak změnilo.

Slavení večeře Páně celým společenstvím mělo nést zprávu, že království Boží je blízko. Díky křtu a účasti na večeři Páně mohou děti čelit dědičnému hříchu. Zastáncem této myšlenky byl český utrakvista Jakoubek ze Stříbra (1375-1429). Ten opíral své argumenty o přijímání dokonce i kojenců u večeře Páně tím, že je to křest, který uschopňuje dítě přijmout eucharistii, protože křtem je dítě očištěno od hříchu a je tedy ve stavu milosti. Nic víc není třeba. Jako novorozeně potřebuje stravu, tak i ti, kteří byli znovuzrozeni křtem, musí být též nasyceni. Pokud dítě může přijmout Ducha svatého ve křtu, proč nemůže přijmout také Ježíše Krista v eucharistii? Navíc, Ježíš řekl, že ti kteří chtějí vstoupit do nebeského království, musejí být jako děti. Jak by mohl být těm, kteří jsou považováni za příkladné občany Božího království, odepřen přístup k hostině?

Eucharistie dětem byla z hlediska spásy ale již také pojmána jako neutrální. Narozené dítě ještě nepoužívá rozum, proto eucharistie není ještě třeba. Její potřeba přichází až v době aktivního hříchu. Do té doby nepřináší ani milost, ani zavržení.

Další evropské reformační církve (tj. kalvinisté a lutheráni) obvykle Večeři Páně malým dětem nevysluhovaly. Přijímání večeře Páně v reformaci úzce souviselo s pečlivou katechetickou přípravou dětí a následně zakončením předkonfirmační výuky (zkouška a následně slavnost).

Jednota bratrská vycházela v pojetí svátostí z rozhodné kritiky svátostné praxe své doby. Učení o Večeři Páně zformuloval Lukáš Pražský. Nejprve bylo podáváno přijímání dětem sice podle husitské praxe, následně ale došlo k trvalé změně.

Aby se mohl někdo stát členem jednoty bratrské a přistupovat k svátostem, musel projít dvěma přípravnými stupni. Druhý stupeň „přijatých do sboru“ nastal, když byli „počínající“ dostatečně způsobilí a rozumní, aby byli přijati k svátostem (zejména k Večeři Páně). Co se týká výchovy dětí ve sboru, byla zavedena praxe konfirmace, kdy bylo od kandidátů vyžadováno potvrzení, zda chtějí být i nadále členy sboru, a až poté mohli přijímat večeři Páně.

Otázka nutnosti spásy skrze eucharistii se postupně vyvíjela. Zatímco za Lukáše Pražského byla večeře Páně řazena mezi služebnosti, postupem času vlivem přiblížení k luterské tradici nabyla znovu na významu jako svátost zprostředkující spásu.

Jednota bratrská velmi vážně respektuje slovo o nehodném přijímání a je si vědoma závažného biblického varování, že nedůstojné užívání svátostí může vést k zatracení (1K 11, 29). **Ti, kteří chtějí přijímat svátost večeře Páně, by měli být přezkoušeni, zda věrně stojí v nové smlouvě, měli by zpytovat své svědomí, upřímně se kát a pokorně napravovat své viny.** Večeře Páně je pak především vyznáním sboru, ne individuálním vyznáním přijímajícího. Je proto důležité, kdo tu spolu stojí, neboť za sebe přebírají navzájem odpovědnost. Proto v Jednotě bratrské neprestali klást důraz na kázeň při večeři Páně, **proto podrželi v pojetí svátostí některé výběrové sklony či rysy.**

Luther

Martin Luther nepodporoval účast dětí na večeři Páně, ani jejich přijímání. **Jedině osoba, která je správně připravená a má víru v tato slova: „Za vás se vydává a za vás se vylévá na odpuštění hříchů“ může přistupovat. Když má člověk pochybnosti o těchto slovech, ba dokonce jim nevěří, není této svátosti hoden a není připravený Večeři Páně přijímat.**

Pro mnoho luteránů bylo potvrzení víry (konfirmace) neodmyslitelným předpokladem toho, aby se člověk mohl účastnit přijímání večeře Páně. Konfirmace byla v luterských církvích zásadním krokem k přijímání svátosti u stolu. Toto „potvrzení“, či vyznání víry před sborem, je potvrzením křtu nebo také přiznáním se ke křtu, o který požádali rodiče.

Luterská dogmatika rozlišuje mezi „fides directa“, což je víra, se kterou věříme v Krista, a „fides reflexa“ - víra, se kterou reflektujeme naši „fides directa“ a její cíl. Víra vyžaduje pro přijetí večeře Páně jakousi „reflexi“, rozumový počin, jehož jsou schopni jenom dospělí, ne děti.

Kalvín

Podle Kalvína mluví Slovo Boží jasně: neuvádí žádné omezení u křtu založeném na věku. S Večeří Páně je to však jinak. Tuto svátost dovoluje vysluhovat jenom těm, kteří jsou schopni rozlišovat tělo Páně, zkoušet sami sebe a zvěstovat smrt Páně.

Jedinec, který má zájem přistoupit k večeři Páně, musí veřejně vyznat svou víru. Podobně sebezkoumání před přijímáním je nenahraditelné. Jedinec, který má zájem přistoupit k večeři Páně, musí být předem dostatečně proškolen.

Římskokatolická církev

V římskokatolické církvi může v dnešní době přijímat eucharistii každý pokřtěný katolický křesťan. Druhou základní podmínkou je, že věřícím, dospělým i dětem, se dovoluje svaté přijímání pod podmínkou: stavu milosti a správného úmyslu. Zpravidla tedy mohou přijímat eucharistii i pokřtěné děti, ale praxe většinou vyžaduje první přijímání eucharistie. Děti jsou připuštěny k přijímání eucharistie až v pozdějším věku (od sedmi let), a to dle (původně židovské) zásady, že přijímající by měl mít schopnost odlišit svátostné jídlo od jídla obyčejného a být řádně připraven katechetickým vyučováním. Důležitým rysem v římskokatolické církvi je povědomí, že děti a dospělí tvoří jedno společenství.

Východní - Pravoslavná církev

V pravoslaví křesťanství je eucharistie vysluhovaná všem, kteří byli pokřtěni, tedy i malým dětem. Pravoslavný katechismus učí, že „*svatá eucharistie se podává i nemluvnatům a malým nevinným dětem, jestliže jsou pokřtěny a svatým myrem pomazány.*“ Eucharistie se kojencům, spolu s ostatními, podává ihned po bohoslužbě. Malé děti, zejména kojenci, přijímají v pravoslavné církvi jen nápoj, protože je fyzicky nemožné přijímat jinak. K zamezení nepředvídatelným pohybům dítěte při přijímání se do vysluhování zapojí i rodič a to tak, že dítěti drží obě ruce.

Českobratrská církev evangelická

Otázka přijímání dětí k večeři Páně (večeře Páně s dětmi) není v praxi evangelických sborů jednoznačně vyřešena. Evangelický teolog Pavel Filipi, zdůrazňuje, že tím, kdo zve ke stolu Páně, je samotný Kristus, nikoliv církev ani farář, a proto by ke stolu Páně měl (pokud je to možné) přistupovat celý sbor. Z tohoto vyplývá, že účast dětí na večeři Páně by měla být samozřejmostí. Přesto je jen samozřejmostí zdánlivou, v jednotlivých sborech je praxe různá.

Podle Agendy Českobratrské církve evangelické by mělo první přijímání těla a krve Kristovy následovat až po důkladné katechezi a veřejném vyznání víry (konfirmace) katechumena. Tato agenda z roku 1983 však nepodává žádné doporučení pro účast dítěte na večeři Páně.

V církevních řádech Českobratrské církve evangelické je však již tato otázka řešena v tzv. Řádu sborového života: „*Večeři Páně mohou přijímat také pokřtěné děti, které samy anebo prostřednictvím rodičů vyjádří svou víru a touhu po obecenství Kristova stolu. Pokud večeři Páně nepřijímají, mohou se zúčastnit obecenství Kristova stolu a přijmout požehnání.*“ (Řád sborového života. Čl. 1. Praha: 2006) Podle církevních řádů tak stále základní podmínkou pro přijímání večeře Páně zůstává křest, a to i v případě dítěte. Řády však nechávají velký prostor pro individuální přístup jednotlivých sborů, a proto je třeba zdůrazňovat, že společenství Kristova lidu je tvořeno dospělými i dětmi. Proto by se i dnes měly děti účastnit slavení večeře Páně a být nedílnou součástí této slavnosti. Otázkou však zůstává způsob účasti dětí a jejich vlastní prožívání této slavnostní události.

Filipi v brožuře s názvem „O církvi: večeře Páně“ píše, že jsou různé možnosti, jak se děti mohou zapojit do slavení večeře Páně a to: „*prostá přítomnost, kdy děti spolu s dospělými stojí v kruhu kolem stolu Páně (a přijímají požehnání); sdílení přijímaných darů, kdy dospělý (rodič) se s dítětem rozdělí o svůj kousek chleba; plná účast, kdy dítě přijímá chléb i víno.*“ Konkrétní způsob je pak ponechán na rozhodnutí rodičů a domácího sboru (staršovstva).

Děti mohou přistupovat k večeři Páně ještě před konfirmací, a to na základě své žádosti. Výslovně je doporučen individuální přístup ke každému dítěti. Předpokladem je, že „*dítě či mladistvý ještě před konfirmací vyslyší Kristovo pozvání k účasti na večeři Páně a touží k ní přistupovat.*“ Na

tomto základě pak smí staršovstvo sboru kladně rozhodnout o jeho účasti na večeři Páně." "(Řád sborového života. Čl. 1. Praha: 2006)

Metodisté

Evangelická církev metodistická upravuje liturgii, teologii a pravidla k Večeři Páně v *Knize bohoslužeb* (z angl. Book of Worship, vydáno tiskem 2020), v *Řádu* (Book of Discipline, nové vydání 2018) a zejména v dokumentu *Svaté tajemství - chápání svaté Večeře Páně v Evangelické církvi metodistické* (This Holy Mystery - A United Methodist Understanding of Holy Communion, 2004). Okrajově se otázka Večeře Páně objevuje i v dokument o křtu *Vodou a Duchem - chápání křtu v Evangelické církvi metodistické* (By Water and the Spirit: A United Methodist Understanding of Baptism, 1996). Všechno to jsou oficiální dokumenty určené k výkladu a vyučování v církvi. Nicméně podobně jako v ČCE nepodávají jasné vodítko a situace v ECM je vlastně podobná.

Obecnou podmínkou pro přijímání Večeře Páně je zde opět křest. V *Knize bohoslužeb* není výslovně řečeno, že nepokřtění se nesmí Večeře Páně účastnit. Někteří kazatelé tuto otevřenost vnímali jako pro danou situaci příliš širokou a mezi pozvání ke stolu Páně a před vyznáním vín vsouvali navíc ještě podmínku, že k Večeři Páně je zván každý, kdo byl pokřtěn.

I zde dlouholetá praxe odpovídá **podmínce vyučování dětí ke křtu a tím i k Večeři Páně nebo vyučování již pokřtěných k chápání toho, co Večeře Páně znamená**. Děti přistupující k přijímání je třeba předem dostatečně připravit: "*Společenství církve zodpovídá za péči a vzdělávání svých lidí s ohledem na Večeři Páně, přiměřené věku. Ti, kteří byli pokřtěni jako malé děti, potřebují stále vyučování během svého růstu ve víře. Ti, kteří se stávají členy později ve svém životě, také potřebují stále poučení ohledně významu této svátosti pro jejich osobní cestu víry i pro život sboru a širšího společenství církve. Všichni, kdo chtějí žít jako Kristovi učedníci, potřebují být formováni ve svátostné spiritualitě. Biskupové, starší, diakoni i kazatelé, učitelé nedělních škol, rodiče i pěstouni, profesori teologie a další, ti všichni jsou zodpovědní za to, že budou věrně učit teologii i praxi Večeře Páně*". (This Holy Mystery - A United Methodist Understanding of Holy Communion).

Standardně tedy mohou přijímat pokřtěné děti po vyznání víry v místním sboru (konfirmace). **Nepokřtěné děti jsou ke stolu Páně zvány s rodiči k přijetí požehnání namísto přijímání**.

Knihy bohoslužeb ale zachovává pozvání ke stolu Páně šířeji. Oporou je víra, že pozvání dává sám vzkříšený a přítomný Kristus. "*Náš Pán Ježíš Kristus zve ke svému stolu všechny, kteří ho milují, litují svých hříchů a chtějí žít navzájem v pokoji*". **Podmínkou je tedy pokorné srdce a touha po odpuštění a smíření v Kristu**. Všichni, kdo ve víře přicházejí na pozvání, jsou vítáni. Večeře Páně je hostina společenství těch, kdo jsou ve smluvním vztahu s Bohem skrze Ježíše Krista. Tedy skrze křest. Předchozí křest se tu tedy předpokládá, ale není zde výslovně uveden.

John Wesley ale také zdůrazňoval, že **z hlediska spásy křest nestačí. Je pouze jedním z kroků v procesu spásy a musí následovat ospravedlňující víra a osobní závazek Kristu, když člověk dosáhne věku, kdy je za sebe zodpovědný**. Večeři Páně nazýval "obřadem vedoucím k obrácení" (*Deník*, pátek 27. června 1740). V Anglii osmnáctého století byli Wesleyovými posluchači lidé, kteří většinou byli pokřtěni jako nemluvňata a určitým způsobem věřili, ale ještě neprožili duchovní znovuzrození.

Book of Worship Evangelické církve metodistické říká: "*K přijetí chleba a kalicha jsou - společně se svými dětmi - pozváni všichni, kdo chtějí vést křesťanský život. Nemáme tradici, podle níž by měl být odmítnut někdo, kdo si sám přeje přijímat*" (s. 29). **Toto prohlášení znamená, že v praxi se zřídka, pokud vůbec, vyskytne okolnost, kdy by kazatel ECM odmítl vysluhovat živly Večeře Páně někomu,**

kdo přijde kupředu ke stolu Páně. Nepokřtění lidé, kteří ve víře přicházejí na pozvání obsažené v naší liturgii, budou přijati. "Mělo by se jim ale dostat poučení: o svatém křtu jako svátosti, která uvádí do společenství víry, a pro každého je potřeba jen jednou, a o Večeři Páně jako svátosti, která vyživuje na cestě víry a růstu k posvěcení, a je potřeba ji přijímat často."... "Nepokřtěným, kteří přijímají Večeři Páně, by se mělo dostat péče a měli by být vedeni ke křtu co nejdříve" (By Water and the Spirit , Vodou a Duchem, in Book of Resolutions , s. 814).

Závěrečné pasáže jednotlivých pořadů Večeře Páně jasně naznačují, že se tato svátost týká lidí každého věku. Teologický základ křtu nemluvnat a lidí s nestejnými schopnostmi platí i pro jejich účast na Večeři Páně. Darovaná Kristova milost je skrze Večeři Páně nabízena celé církvi, včetně těch, kdo nemohou sami za sebe zodpovídat. "Děti jsou členy společenství smlouvy a mají účast na Večeři Páně" (This Holy Mystery - A United Methodist Understanding of Holy Communion).

Dále se v tomto dokumentu říká, že: "Malé děti a lidé s postižením nebo jiným zdravotním omezením možná budou potřebovat zvláštní péči při samotném vysluhování. Kazatelé a sbory by měli vytvořit plány na poskytnutí pomoci, která zachová jejich důstojnost a bude potvrzovat, že jsou pro nás cení."

Děti všeho věku jsou zvány ke stolu Páně a měly by být vyučovány a vedeny, aby byly schopny správně si vyložit, chápat hodnotu a účastnit se Večeře Páně. Dospělí potřebují vyučování, které by jim pomohlo vysvětlit svátost dětem.

Souhrnně: účast nepokřtěných na Večeři Páně není přímo omezena. Každý, kdo přijde kupředu ke stolu Páně nemá být odmítnut. Podobné to je u dětí. Tím se dává najevo, že každého, koho Kristus zve, je přijímán. Měl by být ale poučen o významu a chápání Večeře Páně pokud možno neprodleně a následně (pokud není) pokřtěn. Dlouhodobé setrvávání v nevědomosti o významu Večeře Páně pro život dotyčného je neudržitelné.

Argumentace pro a proti

V reformované i luterské tradici obecně platí, že základním požadavkem k přijímání večeře Páně je křest. Podobné to je i v metodismu. V tradiční podobě je též vyžadována konfirmace. V protestanském prostředí se hranice přístupu dětí k večeři Páně posunula až do doby po konfirmaci (tj. polovina druhého desetiletí života). Bylo to však ostře kritizováno a řada církví udělala ústupek. Děti pak mohly přijímat večeři Páně za určitých okolností. Zásadní otázkou, kterou si kladou ať už zastánci či odpůrci účasti dětí na večeři Páně, je, zda děti dokážou rozlišit význam svátostných pokrmů od obyčejných potravin a nápojů. Praktickou otázkou, která musí logicky následovat, je, jaký je vhodný věk dítěte pro první účast na večeři Páně.

Proti

A. Neexistuje biblický text, který výslovně mluví o účasti dětí u večeře Páně.

V Bibli nenalezneme žádnou pasáž, ve které by výslovně bylo stanoveno, že se večeře Páně účastnily děti.

B. Neexistují důkazy o tom, že děti se účastnily velikonoční večeře Pesach.

Ve verších Ex 12, 26, je psáno: „Až se vás pak vaši synové budou ptát, co pro vás tato služba znamená,“ podle zastánců tohoto názoru nelze z těchto veršů vyvodit, že se děti opravdu

večeře původně účastnily.

C. Děti nemohou naplnit požadavky stanovené pro slavení večeře Páně, které jsou napsané v listě 1K 11, 17-34.

Děti nejsou dostatečně rozumově vyspělé, aby mohly samy sebe zkoumat a rozpoznat význam večeře Páně. V prvním listě do Korintu, 11. kapitole, verš 29, je navíc uvedeno velmi tvrdé varování: „Kdo jí a pije a nerozpoznává, že jde o tělo Páně, jí a pije sám sobě odsouzení.“ Apoštol Pavel výslovně trvá na tom, že lidé by se měli před slavením večeře Páně prozkoumat, aby tak mohli rozpoznat tělo a krev Páně. Proto automaticky vylučuje děti, že nejsou toho schopné.

D. Večeře Páně je veřejným vyznáním víry, čehož dítě není schopné.

Večeři Páně vnímají zastánci tohoto názoru, jako veřejné vyznání víry, které vyžaduje rozhodnou aktivitu, které dítě není schopné. Naproti tomu zastávají názor, že křest je spíše pasivního rázu. Dle zastánců tohoto názoru existuje velký rozdíl mezi křtem a večeří Páně. Křest je svátost, která označuje a utužuje regeneraci, je to svátost, v níž je člověk pasivní; večeře Páně je svátost dozrávání ve společenství s Kristem, utváření duchovního života a předpokládá vědomé a aktivní chování ze strany těch, kdo ji přijímají. Ani křesťanské vzdělání samo o sobě nestačí k plnému si uvědomění večeře Páně. Zastánci tohoto názoru vidí jako nutné, aby večeře Páně byla určitým předělem v životě víry. Všichni pokřtění jednotlivci by tak měli být přivedeni k bodu, kdy by sami měli vědomě rozhodovat o své víře. Křesťanem se člověk nestává studiem křesťanského učení ani kulturním začleněním. Křesťanem se mladý věřící naopak stává vědomým vyznáním své víry, úplného osobního přijetí toho, co pro něj Bůh v Kristu učinil. Toto vyznání je nejlépe symbolizováno právě v lámání chleba a v pití vína.

E. Dítě není schopné pochopit význam večeře Páně. Děti nemohou pochopit plně význam a smysl večeře Páně, a proto by se jí neměly účastnit. Samozřejmě přistupování dětí ke stolu Páně by pro jejich duchovní život mohlo mít negativní následky. Děti mohou pochopit určité základní aspekty víry. Ovšem nedílnou součástí víry jsou i určité závazky. „Večeře Páně se netýká pouze ujištění individuální spásy, která je jistě i pro dítě pochopitelná. Dříve, než připustíme účast dětí při večeři Páně, je však třeba se zamyslet i nad jejími dalšími aspekty - celoživotní závazek následování Krista, slib osobního svědectví a vůle šířit evangelium“. Zastánci tohoto názoru vyžadují pro účast na večeři Páně plné uvědomění si toho, co znamená následování Krista.

F. Jsou úkony, ze kterých jsou děti přirozeně vyloučeny.

Poslední argument je velmi logický, a to, že dítěti jsou zapovězeny určité věci, které mohou jen dospělí. Když se dítě neúčastní večeře Páně, nemusí se vždy nutně cítit vyloučené ze společenství. Jednoduše proto, že jsou i jiné oblasti, kde tomu tak je, jako jsou volby, plné užití peněz, práce, manželství atd. Každé dítě si je jasně vědomé tohoto rozlišení na život dospělých a dětí. Dítě může večeři Páně vnímat i tak, že se děje něco drahocenného, slavnostního a že jednou přijde chvíle, kdy se této slavnosti bude moci též účastnit. Večeře Páně však nezbavuje děti smlouvy milosti. To by byl případ, kdyby byly vyloučeny ze křtu.

Pro

A. Bible nikde výslovně nezakazuje dětem účastnit se večeře Páně.

V Bibli opravdu nenajdeme zmínku o zákazu účasti dětí na večeři Páně. Naopak nalezneme pasáže, ve kterých Ježíš trvá na tom, aby děti nebyly opomíjené. A dokonce je uvedeno, že se Ježíš rozhněval, když uviděl, že učedníci brání dětem k němu přijít.

B. Děti jsou součástí společenství sboru.

Sbor, společenství křesťanů, je tvořen všemi generacemi. Křesťanství je založeno na rovnosti před Bohem. Zastánci účasti dětí na večeři Páně nevidí důvod, proč by děti, které se účastní sborového života, měly být vyloučeny od večeře Páně.

C. Děti mohou naplnit požadavky stanovené pro slavení večeře Páně, které jsou napsané v listě 1K 11, 17-34.

Přestože je pojem tělo Páně v tomto textu tradičně chápán jako tělo Krista ukřižovaného, jsou možné i jiné výklady. Podle nových exegetických poznatků se v tomto textu jedná o tělo ve smyslu církve Kristovy. Pavel ve své argumentaci neklade důraz na kognitivní rozpoznání těla Kristova ve večeři Páni, ale na poznání, že při slavení této svátosti jde o celou církev, resp. celé společenství. Pavel zde totiž kritizuje praxi slavení večeře Páně ve sboru v Korintu, při kterém docházelo k ponižování chudých. Text uvedený v 1K 11, 29: „Kdo jí a pije a nerozpoznává, že jde o tělo Páně, jí a pije sám sobě odsouzení“ nemůže být tedy hlavním argumentem proti účasti dětí na večeři Páně, ale naopak může podpořit účast dětí na Kristově hostině.

D. Děti se také účastnily velikonoční večeře Pesach (Ex 12, 26).

Ve Starém zákoně v Ex 12, 26, je zaznamenán způsob, jakým židé dodnes Pesach slaví. Nejmladší přítomné dítě se ptá, nejčastěji hlavy rodiny, postupně na čtyři otázky týkající se významu svátku Pesach. Nejmladší děti jsou tak nejen přítomné dění, ale dokonce mají svou zvláštní aktivní roli.

E. Děti se účastnily večeře Páně v počátcích rané církve.

Dostatek důkazů o účasti dětí na večeři Páně v rané církvi neexistuje. Nicméně protože byly křtěny i děti, a zároveň se večeře Páně mohl účastnit každý pokřtěný, je více než pravděpodobné, že se večeře Páně účastnily i děti.

F. Děti jsou schopné pochopit význam večeře Páně.

I děti mají svůj duchovní život a o otázky víry se zajímají. Podstatou příběhu o večeři Páně je jídlo, přátelství a oběť. Se všemi těmito aspekty děti mají zkušenost. Děti sice nemusí být vždy schopny formulovat podstatu večeře Páně, ale je podstatné, aby pocítily Boží milost a lásku, která je nedílnou součástí večeře Páně. Kognitivní vývojové teorie a studie mozku ukazují, že myšlenková struktura u dětí se liší od myšlení dospělých. Dětské myšlení je spíše intuitivní než abstraktní. To ovšem neznamená, že děti nejsou schopné rozpoznat křesťanskou víru. Studie Jamese Fowlera ukazuje, že děti mohou dosáhnout intuitivně-projektivní víry od věku 3 nebo 4 let.

G. Účast dítěte na večeři Páně je žádoucí pro rozvoj víry.

Mozek je aktivován zkušenostmi, proto je navíc účast dítěte na večeři Páně velmi důležitá v procesu duchovního rozvoje a v posílení a chápání křesťanské víry. Ani děti, ani dospělí nemohou přesně vědět, kdy a jak začíná vztah dítěte s Bohem. Vztah se však vyvíjí na základě plné účasti dítěte na sborovém životě, na základě vedení rodičů a členů sboru.

Závěr

Co se týče křtu, můžeme dovolit i nepokřtěným dětem přístup ke stolu Páně, ale nemělo by se to stát pravidlem. Kdyby nastal takto ojedinělý případ, můžeme u dítěte udělat výjimku, to např. z pastoračních důvodů. Dlouhodobá praxe nepokřtěných, a přece přistupujících k večeři Páně, je nemyslitelná. Byl by to velký paradox, kdyby na jedné straně někdo odmítal křest, a na druhé straně se dlouhodobě účastnil večeře Páně. Ale především bychom měli dítě obeznámit s tím, co znamená večeře Páně, a následně ho vést ke křtu.

Mluvit o večeři Páně s dětmi není vůbec lehké. Večeře Páně je nejen viditelným rituálem, ale zároveň i mysteriem, které je nevysvětlitelné. Jak tuto zkušenost prostředkovat dětem?

Zdá se, že schůdné je místo složitého vysvětlování dětem převyprávět příběh ve formě pochopitelné dětem. Dá se tu spoléhat na dětskou imaginaci a schopnost dětí účastnit se příběhu. Lze tu příběh rozvinout a podtrhnout důležité symboly. Narativním přístupem se o to snaží např. holandský teolog Nico ter Linden který v příběhu „*Poslední večeře*“ vysvětluje dětem oběť Krista s použitím netradičních obrazů. (LINDEN, Nico ter. Král na oslu: Vyprávění z novozákonních evangelií. Benešov, Eman, 2011) „*Chléb je vlastně něco velice záhadného. Umožňuje žít, ale umřela kvůli němu zrnka obilí. A když pomyslíte na víno, je v něm taky něco záhadného. Krvácel kvůli němu hrozen vinné révy, ale z něj vznikl pohár výborného vína.*“

Praktické návrhy

- Přijímání vína můžeme nahradit hroznovou šťávou nebo hroznovým vínem (bobulemi). Nevidím problém ani v tom, že po souhlasu rodiče se zanedbatelné množství vína podá i dítěti.
- Přijímání chleba můžeme dítěti nabídnout, popřípadě po dohodě s rodičem ho nedáváme, ale rodič se sám rozhodne, zda se o kousek chleba s dítětem rozdělí.
- Požehnání dětí u večeře Páně by se mělo stát součástí každého vysluhování. Požehnání v kruhu přijímajících, totiž patří mezi nejlepší kompromis, který můžeme udělat pro dítě. Dítě je součástí společenství, ale nejsou na něj kladeny rozumové nároky na pochopení večeře Páně.
- Konfirmace by neměla být podmínkou plné účasti na bohoslužebném životě církve. Považoval bych za správné, kdyby se sice nekonfirmované děti účastnily večeře Páně, ale chléb a víno (nebo cokoli podobného) by se jim nepodávalo. Možnost přijímat chléb a víno při večeři Páně by jim byla nabídnutá až po konfirmaci.
- Nekonfirmované děti by přistupovaly spolu s ostatními věřícími ke stolu Páně, ale obdržely by na místo chleba a vína požehnání.

Použité zdroje:

BÁNOCI, Martin. Slavení večeře Páně s dětmi. Diplomová práce, ETF UK, Praha, 2017

FILIP, Pavel. Hostina chudých: kapitoly o večeři Páně. Praha, Kalich, 1991

FILIP, Pavel. Pozvání k oslavě: Evangelická liturgika, Praha, Kalich, 2011

Kniha bohoslužeb Evangelické církve metodistické, Kostelní vydří, Karmelitánské nakladatelství 2020

This Holy Mystery: A United Methodist Understanding of Holy Communion , The General Board of Discipleship of The United Methodist Church, Nashville, 2004

HIPPOLYT, Římský. Apoštolská tradice. 1. vyd. Velehrad: Refugium, 2000

.... EXKURZ

Slovo a svátost

K jejímu zodpovězení začneme od úvahy o bohoslužbě, tedy o jejích dvou zásadních částech - slovu a svátosti. Schéma dvoudílné bohoslužby je mnohdy a mnohde stále poznamenáno jistou nerovnováhou pramenící z reformačního důrazu na kázané slovo a zvěstované evangelium a historických rozpacích nad pojetím eucharistie římskokatolické církve. Bohoslužba slova (čtení Písma, kázání, výklad, zvěstování evangelia) a bohoslužba stolu (Večeře Páně) je často omezena jen na slovo a Večeře Páně je připojena občas jako jistý slavnostní přídavek. Jinak je tomu ve velkých tradicích Východu (pravoslaví) i Západu (římskokatolická církev), včetně anglikánské, ze které vycházel i metodismus. Přitom náznaky prvního vyváženého bohoslužebného schématu najdeme již ve známém oddíle v evangeliu podle Lukáše (2, 42-47) při konání prvních bohoslužeb učedníky, kde je společné stolování přirozeně zahrnuto, samozřejmě ještě v nevyprofilované formě.

Názor, že bohoslužby bez Večeře Páně jsou vlastně torzo, vyslovili i evangeličtí teologové. Jistě není bohoslužba bez Večeře Páně bez ceny, významu a užitku a má velký smysl, ale cosi jí chybí. Kázání evangelia, které se zřeklo možnosti pozvat posluchače, aby vstal z lavice a kajícně, ale i radostně přijal Kristovu milost u společného stolu je v nebezpečí, že se stane pouhým poučným výkladem nebo diskusním zápolením. Jistě rozumíme reformačnímu zápasu a jeho pedagogickému záměru navyknout církevní lid na nové pojetí a náplň Večeře Páně a postupně jej naučit chápat rozdíl od dosavadní mše. Nicméně i v prvních dobách reformace nebyla situace tak jednoznačná, často se vysluhovalo každou neděli, až později se frekvence ustálila na čtyřikrát ročně, a to jako původně dočasné a nouzové řešení.

Dnešní argumentace, aby Večeře Páně nezevšedněla neobstojí, protože jejím důsledkem je paradoxně dojem, že Večeře Páně je rezervována pro svátečnější příležitosti a tím jí pak obklopuje nimbus čehosi mimořádného, co je třeba malou častostí šetřit. Večeři Páně se tak dostává i větší důstojnosti (ale i odstupu) než kázanému slovu. Vážnější jsou jistě kritické argumenty, že obsahově tato svátost nedodává ke zvěstovanému slovu nic dalšího, nepodává se tu jiné Slovo, ale podává se jinak, ve viditelné a hmatatelné podobě (svátost jako viditelné Slovo), jde o jakousi inscenaci evangelia. Ani tyto argumenty ale v zásadě neodpovídají na otázku, proč neslavit Večeři Páně každou neděli. Vždyť platí, že vyznání hříchu a zvěst odpuštění patří do bohoslužeb pokaždé, když se zvěstuje evangelium. A i když se při poslechu zvěstování mohu od slova vnitřně distancovat, v případě přijímání svátosti, to už tak říct nemohu.

Tuto celou úvahu zmiňuji proto, že historicky souvisela s motivem svátostné kázně, tedy také s otázkou, kdo je k Večeři Páně pozván a tím i k otázce možného přistupování dětí.